

UNDERVISNINGSMATERIAL:
"VÅR HEMLIGA PLATS:
NOVELLER FRÅN HELA NORDEN"

**Inspiration till undervisningsupplägg
i svenskundervisningen, årskurs 3–6.**

Författare och översättare ...

Vår hemliga plats består av elva noveller av elva författare. Novellerna, dess författare och översättare är följande:

- * *Pyjamaspartyt* av Zakiya Ajmi, översättning av Sara Lindberg
- * *Alvar och tankeavlyssnaren* av Siri Kolu, översättning av Marjut Hökfelt
- * *Silja* av Malin Eriksson-Sjögård

- * *Jag vill inte gå till skolan idag!* av Hanna Højgaard, översättning av Anna Fohlin Mattson

- * *En ny start* av Liv Tone Boine, översättning av Per-Stefan Labba
- * *Färjekajen* av Espen Eira, översättning av Per-Stefan Labba
- * *Det nya huset* av Lydia Didriksen, översättning av Anna Fohlin Mattson

- * *Barnbordet* av Lóa Hlín Hjálmtýsdóttir, översättning av Sara Lindberg
- * *Lova* av Annelie Adamsdotter

- * *Hemliga stället* av Maria Turtschaninoff
- * *Ugglemannen* av Birgitte Klahn, översättning av Sara Lindberg

Novellsamlingen är illustrerad av Cecilie Ellefsen

INNEHÅLL

Före läsning

Förväntningar	3
Novellgenren	3

Under läsning

Novellanalys årskurs 3–4	4
Novellanalys årskurs 5–6	6

Efter läsning

Grannspråk: Läs med trafikljusmetoden	9
Vilka gemenskaper är du en del av?	10
Skrivuppgift: Skriv en gemensam novell	11

FÖRE LÄSNING – FÖRVÄNTNINGAR

I HELKLASS:

- När ni läser novellsamlingens titel, vilka förväntningar får ni om vad novellerna kommer att handla om?
- Finns det något med novellsamlingens omslag som får er att undra eller bli nyfikna på vad novellerna handlar om?

NOVELLGENREN - KORT FÖRKLARAT:

- Kort och enkelt händelseförlopp.
- Handlingens tidsförlopp är ofta kort.
- Det är få personer med i en novell.
- Man får ofta inte full kännedom om vem personerna är, bara små inblickar.
- I en novell finns det ofta en konflikt, en utmaning eller ett problem som huvudpersonen måste lösa.
- Handlingen har ofta en vändpunkt som förändrar personens liv, attityd eller beteende.
- Noveller kan ofta ha en direkt inledning.
- Avslutningen kan vara abrupt, öppen och överraskande.
- I noveller finns det många ”tomma luckor”. Det är ställen i texten där läsaren själv måste fylla i det som saknas för att skapa mening eller förståelse, bland annat genom att jaga ledtrådar i texten.

NOVELLANALYS

(årskurs 4–5)

Genreblomman består av alla de analysområden ni ska arbeta med. Läs gärna era noveller mer än en gång, och ge er ut på en upptäcksfärd i texten för att hitta analysunderlag till era svar. Hitta gärna exempel i texten som stödjer era resonemang. Skriv era svar i ett separat dokument.

NOVELLENS HÄNDELSEFÖRLOPP

Handlingen i en novell håller sig ofta till ett händelseförlopp.

- Vad handlar novellen om?
- Finns det något särskilt tema eller ämne som handlingen kretsar kring?

KONFLIKT

I en novell finns det ofta en konflikt som huvudpersonen antingen måste lösa eller klara av, eller blir utmanad av.

- Vad är konflikten i novellen?
- Vad är det huvudpersonen utmanad av, eller vad behöver hon/han lösa eller klara av?

PERSONER

Det är ofta bara en huvudperson och få viktiga personer i en novell. Huvudpersonen genomgår ofta en utveckling, lär sig något eller förändras under novellens gång.

- Vem är novellens huvudperson?
- Genomgår huvudpersonen en utveckling, lär sig något eller förändras hon/han under novellens gång?

BERÄTTARE

En novell har alltid en berättare som berättar handlingen. Det kan till exempel vara huvudpersonen själv, det vill säga, en jag-berättare, eller så kan det vara en tredjepersonsberättare som beskriver handlingen med till exempel hon/han.

- Vem är berättaren i novellen?

NOVELLENS 3 DELAR :

1. INDLEDNING:

- Hur börjar novellen? Börjar den till exempel med "in medias res"? ("In medias res" är latin och betyder "i händelsernas centrum".)
- Vilka är de viktigaste personerna i novellen?
- Vad är novellens konflikt?

2. UTVECKLING:

- Har novellens handling kommit igång?
- Har huvudpersonen blivit utmanad?

3. AVSLUTNING:

- Får konflikten en lösning? Eller förblir den olöst?
- Vad har huvudpersonen lärt sig?
- Har huvudpersonen utvecklats?
- Slutar novellen abrupt och öppet? Eller avslutas historien?

NÅGOT PÅ HJÄRTAT:

En novell har ofta något på hjärtat, dvs. ett budskap eller tema som den gärna vill att läsaren ska fundera över. Det kan till exempel vara teman som kärlek, ensamhet m.m.

- Vad har novellen på hjärtat?

NOVELLEANALYS

(årskurs 5-6)

Genreblomman består av alla de analysområden ni ska arbeta med. Läs gärna era noveller mer än en gång, och ge er ut på en upptäcksfärd i texten för att hitta analysunderlag till era svar. Hitta gärna exempel i texten som stödjer era resonemang. Skriv era svar i ett separat dokument.

PRESENTATION:

- Vem är novellens författare?
- Vad är novellens titel?
- Hur är novellen skriven?
- Är novellen en del av en större samling?

KOMPOSITION:

- Är det något speciellt med novellens layout, bilder eller grafiska utseende?
- Hur är novellens händelseförlopp? Är det till exempel kort, linjärt, eller är det i ett helt annat format?
- Under hur lång tid utspelar sig handlingen?

MILJÖ:

- Var utspelar sig handlingen?
- Hur beskrivs platsen där handlingen utspelar sig?
- Hur är stämningen där handlingen utspelar sig?

PERSONER:

- Vem är huvudpersonen i novellen?
- Vilka är bipersonerna i novellen?
- Ge en beskrivning av huvudpersonens relationer i novellen.
- Vad är huvudpersonens konflikt, dilemma eller utmaning?
- Hur hanterar personen detta? Blir konflikten löst?

BERÄTTARGREPP:

- Hitta ställen i texten där författaren använder sig av ”tomma luckor”. Förklara vad det har för betydelse för er läsning.
- Kan ni hitta några nyckelhändelser i texten? (Nyckelhändelser är en sorts ledtrådar som finns i texten för att hjälpa läsaren att förstå handlingen bättre.)
- Hitta vändpunkten i handlingen, alltså det ställe i texten där historien tar en ny vändning.

TOLKNING:

- Har novellen ett tema? Eller kanske ett särskilt budskap?
- Betyder novellens titel något speciellt?
- Hur kan novellens slut tolkas? Vad tänker ni?

EFTER LÄSNING – IDÉER TILL ARBETSUPPLÄGG OCH UPPGIFTER:

GRANNSPRÅK: DET HEMLIGA STÄLLET

En gång i tiden var Danmark, Sverige och Norge ett enat rike. Men omkring år 750–1350 (vikingatiden) skedde stora förändringar. Det gemensamma nordiska språket började utvecklas till tre olika språk, eftersom olika vikingakungar ville bestämma över sina egna länder. Därför kan danska, svenska och norska likna varandra väldigt mycket. Men det finns också skillnader. I denna uppgift ska ni arbeta med er kunskaper i danska språket.

I HELKLASS:

Ni ska nu läsa en novell från antologin på originalspråket – danska. Novellen ska läsas tillsammans, och ni turas om att läsa högt på danska, så gott ni kan!

GRUPPARBETE:

Nu ska ni göra en jämförande analys av novellen *Det hemliga stället* med hjälp av trafikljusmetoden. Med metoden kan man gå på en språklig upptäcktsfärd och hitta både likheter och skillnader mellan de två språken. Det ger en bra visuell överblick. När ni är klara går ni tillsammans i klassen genom och presenterar de likheter och skillnader ni har hittat. Orden i novellen ska färgas med:

GRÖN: De gröna orden är samma på båda språken. De betyder samma sak och stavas också likadant. Här är det bara full fart framåt!

GUL: De gula orden betyder samma sak, men stavas lite olika. Den gula färgen visar att man behöver vara extra uppmärksam och sakta ner farten lite.

RÖD: De röda orden finns inte på svenska. Här måste ni stanna helt för att förstå ordet. Försök först att lista ut ordets betydelse genom att se på sammanhanget ordet står i.

Om ni fortfarande inte förstår ordet får ni gärna använda en ordbok.
(<https://sprogbro.org/>)

UNDERSÖKNING: VILKA GEMENSKAPER ÄR DU EN DEL AV?

I HELKLASS:

Med inspiration från TV2's kampanj "Alt det vi delar" (Allt det vi delar) ska ni nu arbeta med temat "GEMENSKAPER". Som introduktion till uppgiften ska ni se reklamen "Alt det vi delar":

https://www.youtube.com/watch?v=B3_52CULpJg

GRUPPARBETE – OMGÅNG 1:

Ni ska nu i grupper om 2–4 personer skriva ner så många gemenskaper ni kan komma på. Ni får 10 minuter på er att utföra uppgiften. Det kan vara gemenskaper som ni själva är en del av, till exempel "klassen", "bokslukare" eller "fotbollsfans". Hitta gärna också lite mindre självklara gemenskaper, till exempel roliga som "vi som pillar oss i näsan", "rädda för spindlar", eller mer allvarliga: "vi som har förlorat någon".

GEMENSAM GENOMGÅNG:

När alla grupper är klara pratar ni tillsammans i klassen om vilka gemenskaper ni har kommit fram till. Skriv gärna upp alla olika förslag på en tavla. Varje grupp får sedan 3-5 gemenskaper som de ska göra en affisch till. Inga gemenskaper får förekomma mer än en gång.

GRUPPARBETE – OMGÅNG 2:

Nu ska ni göra affischer (A3) till era gemenskaper. Det ska stå tydligt på affischen vilka gemenskaper det handlar om, och det ska finnas plats där man kan sätta kryss, till exempel i en markerad ruta. Det är också helt okej att använda eller rita bilder. När grupperna är klara presenterar de sina affischer för varandra i klassen.

GEMENSAM RUBRIKAFFISCH:

Gör en rubrikaffisch som ska hängas över alla affischer där det till exempel står: "Vilka gemenskaper är du en del av? Sätt ett kryss vid de gemenskaper som du är en del av." Det ska också finnas en ruta där man kan räkna ihop strecken i slutet.

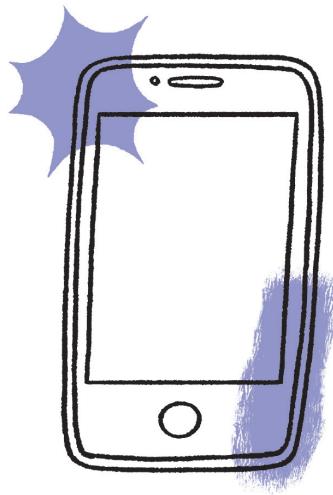
UPPHÄNGNING AV AFFISCHER:

Se till att få tillstånd att hänga upp affischerna på en bra plats i skolan, en plats där alla som går på skolan går förbi och kan se dem. Affischerna ska hänga uppe i 1–2 veckor.

INSAMLING AV AFFISCHER OCH ANALYS:

Ta ner affischerna efter två veckor. Ni ska nu skapa en gemensam överblick. Ta reda på följande och diskutera i klassen:

- Hur många är det som har svarat?
- Vilka gemenskaper har flest kryss, och varför?
- Finns det några gemenskaper som inte har fått några kryss alls?
- Var det något som överraskade er?
- Om ni skulle göra undersökningen igen, skulle ni välja andra gemenskaper då?
- Om ni skulle göra en affisch bara för lärarna, hur skulle den se ut då?

SKRIVUPPGIFT: SKRIV ER EGEN GEMENSAMMA NOVELL:

Ni ska nu prova att skriva er egen novell som sen kan läsas högt i klassen. Ni ska använda de kunskaper ni har fått om novellgenren och följa överblicken här nedan. Temat för er novell ska vara: GEMENSKAP. Se till att alla i gruppen deltar i hela skrivprocessen av novellen, det vill säga allt ifrån idéarbete, skrivandet, redigering, korrektur, layout och illustrationer, samt tryck.

INNEHÅLL:

Välj först den konflikt som historien ska kretsa kring. Er huvudperson vill eller ska göra något. Det kan också vara en utmaning som gör det svårt för huvudpersonen. Konflikten kan vara en:

- Inre konflikt: Problem som kommer från huvudpersonen själv (inifrån).
- Yttre konflikt: Huvudpersonen drabbas av ett problem eller utmaning som kommer utifrån.

STRUKTUR:

Handlingen i er novell bör helst komma i gång snabbt, det vill säga att man kastas rakt in i händelsernas centrum ("in medias res"). Novellen byggs upp av tre delar:

- 1: Novellens början. Här introduceras personer, miljö och konflikt.
- 2: Novellens mitt. Här går huvudpersonen igenom konflikten.
- 3: Novellens slut. Konflikten har på något sätt påverkat, förändrat eller utvecklat huvudpersonen. Konflikten kan antingen vara löst eller olöst. Novellen kan sluta öppet eller avslutat.

SPRÅK:

Det finns många beskrivningar av både personer och miljön som novellen utspelar sig i. Ni ska bestämma er för om novellen ska skrivas i nutid eller i dåtid.

BERÄTTARPERSPEKTIV:

Ni ska välja om ni vill skriva som jag-berättare eller som tredjepersonsberättare.

NÅGOT PÅ HJÄRTAT:

En novell ska helst ha något på hjärtat. Novellen kan ge oss en bild av en del av en människas liv, eller visa situationer som vi själva kan spegla oss i. På så sätt hjälper den oss att förstå vår värld lite bättre.

LAYOUT:

1. Hitta en passande titel till er novell.
2. Använd citationstecken vid direkt tal.
3. Dela gärna in texten i kortare stycken där det sker naturliga skiften, till exempel i plats, tid, perspektiv eller handling. Mellan dessa stycken ska det vara dubbelt radavstånd.

CHECKLISTA TILL ER NOVELL:

- Kort och enkelt händelseförlopp.
- Berättelsens tidsförlopp är kort.
- Få personer är med i novellen – ge endast små inblickar till vilka de är som personer.
- Konflikt: Huvudpersonen ska lösa en utmaning eller ett problem.
- Handlingen har ofta en vändpunkt som förändrar huvudpersonens liv, attityd eller beteende.
- Inledningen kan vara snabb och använda ”in medias res”.
- Slutet kan vara abrupt, öppet och överraskande.

